من کێم؟

فردريك نيچە
لە عەرەبییەوە: ڕێبین ڕەسوڵ ئیسماعیل

(1)

لەبەرئـــەوەی لەداهاتوویێکـــی نزیکدا مرۆڤایەتی دەخەمە بـــەردەم ئەرکێکی زۆر گەورە کە پێشـــتر بوونی نەبووە، بۆیە پێم وایە پێویستە پێتان بڵێم کە من کێم. ئەگەرچی لە واقیعدا خەڵک خۆی دەبێت بزانێت من کێم و زانیاریان هەبێت لەبارەی منەوە، چونکە من هەرگیز ڕێگام بەخۆم نەداوە نادیارو شاراوەو ون بم.

لەگەڵ ئەوەشدا، نەبوونی هاوسەنگی لەنێوان گەورەیی و مەزنی ئەو ئەرکەی من شـــانم داوەتە بەری، لەگەڵ هیچ و پووچی خەڵکانی هاوچەرخ و سەردەمی خۆمدا، لەوەدا بەرجەستە بووە کە ئێستا من گوێم لێناگیرێت، بگرە ناشبینرێم.

من ئێســـتا لەسەر پاشماوەی ئەو شـــتە دەژیم کە خۆم بۆخۆمم دروستکردووەو پێکهێناوە، بگرە دەشـــێت بیرۆکەی ئەوەی کە من هێشـــتا زیندووم و دەژیم، هەر تەنیا بیرۆکەیەکی پێشینەییانە بێت و لەوە زیاتر نەبێت.

بۆ من، ڕەنگە هەر ئەوەندە بەس بێت لەگەڵ یەکێک لەو کەسە فێربووانەدا بدوێم کە هاوینان بۆ کات بەســـەربردن دێنە ئەنگادیـــای باڵا، تاوەکو ئیدراکی ئەوە بکەم کە زیندوو نیم.

لـــەو جۆرە بارانەدا، پێدەچێت ئەرکی سەرشـــانم بێت کارێک بکەم کە لەواقیعدا زۆرتر لـــە کبریائم، خوو و ڕەفتارەکانم دەوروژێنێـــت. ئەویش ئەوەیە بڵێم: گوێم لێبگرن! من فلانی کوڕی فلانم، من لەگەڵ کەسێکی تر تێکەڵ مەکەن!

(2)

بۆ نموونە، من هەرگیز تۆقێنەرو ترسێنەر نیم، من داهۆڵ نیم، هەروەها غۆلێکی ئەخلاقیش نیم، بەڵکو من تەواو پێچەوانەو دژکارم لەگەڵ ئەو جۆرە مرۆڤەی کە تا ئێستاش خەڵک وەکو نموونەی چاکەکاری پیرۆزیان دەکەن و ڕێزیان دەگرن.

با لەنێوان خۆم و ئێوەدا بڵێم، ئا بەوردی ئەوە یەکێکە لەو شتانەی کە لەنێو کەسایەتی خۆمدا شانازی پێوە دەکەم، چونکە من قوتابی دیۆنیزیۆسم و ئەگەر قەشمەرجاربم، پێم باشترە لەوەی کەسێکی پیرۆزو قەدیس بم. کەواتە با خەڵک ئەو دەقە بخوێننەوەو! ڕەنگە منیش لە کارو فرمانەکەی خۆمدا سەرکەوتوو بووبم، خۆ ڕەنگە ئەو کارە هیچ مەبەستێکیشی نەبووبێت، تەنیا گوزارشتێکی دڵخۆشکەرانەو خۆشەویستانە نەبێت لەو ناکۆکی و دژکارییە.

دوا شت کە بەخەیاڵمدا هاتبێت و بەڵێن بدەم بیهێنمە دی، مەسەلەی چاکسازی و چاککردنەوەو ڕاستەڕێکردنی مرۆڤایەتییە، چونکە هەرگیز بیرم لەوە نەکردۆتەوە. بەڵام با ئەوەشتان پێبڵێم، من نایەم بتی نوێ دروستبکەم و بونیادبنێم، با خەڵکانی کۆنیش بزانن ڕەپی سەر دوو پێی لەێلیال دروستکراو چ کارەساتێک بەدوای خۆیدا دێنێت.

شکاندنی بتەکان ـ کە جوانترین وشەیە لەلای خۆم بۆ گوزارشتکردن لەو ئایدیایانە ـ کارو پیشەی منە، چونکە هەر کە درۆی جیهانی ئایدیا داهێنرا، ئەوە واقیع لە بەهاو ماناو حەقیقەتەکەی خۆی داماڵرا، جیهانی ڕاستەقینەو جیهانی بەرجەستەبوو و دیار. یا بەمانایەکی ڕوونتر، جیهانی داهێنراوو جیهانی واقیعی.

درۆی ئایدیاکان تا ئێستاش نەفرەتێکە باڵی بەسەر واقیعدا کێشاوەو لەمیانەیدا مرۆڤایەتی خۆی شێوێنراوو ساختەبووە، تەنانەت لەنێو غەریزە هەرە قووڵەکانیشیدا، ساختەییەک گەیشتۆتەی ڕادەی پیرۆزکردنی بەهای ئاوەژووکراوو پێچەوانەی دژکارو ناکۆک بەوەی کە دەتوانێت گرێنتی گەشەکردنی ئاییندەو مافی پیرۆزکردنی ئاییندەمان پێبدات.

(3)

هەرکەسێک بزانێت چۆن لەو هەوایە هەڵمژێت کە پڕە لەنێو کتێبەکانمدا، ئیدراک بەوە دەکات ئەوە هەوای شوێنە بەرزەکانە، هەوایەکی زۆر تیژە، مرۆڤیش دەبێت ڕاهاتبێت لەسەر ئەو جۆرە کەش و هەوایە، ئەگینا مەترسییەکی زۆری تووش دێت، مەترسی ئەوەی سەرمای بێت. بەستەڵەک نزیکە، تەنیاییش تۆقێنەرە، بەڵام شتەکان چەندە هێمن دیارن کاتێک لەژێر ڕۆشناییدا ڕادەکشێن! مرۆڤیش بە چ ئازادییەک هەناسە دەدات! چەند شتیش هەیە مرۆڤ لەژێر خۆیەوە هەستیان پێدەکات!

فەلسەفە وەکو ئەوەی من بەردەوام تێیدا ژیاوم و تێیگەیشتووم، بریتییە لە ژیانێکی خۆبەخش و هەڵبژێردراو لەنێو بەستەڵەک و سەر شاخە بەرزەکان، گەڕانە بەدوای هەموو شتە نامۆو ئیشکالییەتەکانی نێو بوون ـ DASEIN، هەموو ئەو شتانەی تا ئێستا پەراوێزو دوورخراوە بوون لەلایەن ئەخلاقەوە.

ئەزموونێکی زۆرو دوورو درێژم هەیە لە گەڕان و ڕۆچوون بەنێو پنتە قەدەغەکراوەکاندا، ئەوە فێری

کردووم تەماشـــای هۆکاری شاراوەی پشـــت کردە ئەخلاقییەکان بکەم، تەماشای هۆکاری شاراوەی پشت ئایدیاکان بکەم و بەشێوەیەکی جیاواز لەوەی باوو ئارەزوو پێکراوو قبوڵکراوە لێیان بڕوانم. بەو شێوەیە من مێژووی شاراوەی فەلسەفەکارو سایکۆلۆژیای فەلسەفەکارە گەورەکانم بۆ دەرکەوت.

عەقڵ دەتوانێت تا چ ڕادەیەک و چەندە بەرگەی حەقیقەت بگرێت؟ چەندو تا چ ڕادەیەک عەقڵ ئازایەو دەتوانێت ڕۆبچێتە پێشـــەوە؟ ئەوە پێوەرەکانی حەقیقەتە کە من زیاترو زیاتر پشتیان پێدەبەستم بۆ هەڵســـەنگاندن. بەهەڵەداچوون ـ بڕواهێنان بە ئایدیاکان ـ کوێری نییە، بەهەڵەداچوون ترسنۆکییە، هەموو کردنەوەیەکی تازەو نوێش، هەموو هەنگاوێک بۆ پێشـــەوە لە بواری مەعریفەدا، لە ئازایەتییەوە سەرچاوە دەگرێت، لە توندی بەرانبەر بەخود، لە پاکی و بێگەردی بەرانبەر بەخود.

من ئایدیاکان پووچەڵ ناکەمەوە، بەڵکو هەر ئەوەندە دەکەم، بەدەســـکێش دەیانگرم کاتێک کاریان لەســـەر دەکەم. چاو دەبڕم و دەڕوانمە هەموو شـــتێکی قەدەغەکراو، ئەو ناونیشـــانەیە کە ڕۆژێک دێت سەرکەوتن بۆ فەلسەفەکەی من مسۆگەر دەکات، چونکە تاوەکو ئەمڕۆش، تەنیا حەقیقەت بەشێوەیەکی جەوهەرییانە قەدەغەکراوە.

(4)

لەنێو هەموو کارو کتێب و نووســـینەکانمدا، زەردەشـــتەکەم پێگەیەکـــی تایبەتی هەیە، لەمیانەیدا مرۆڤایەتی گەورەترین دیاری وەرگرت کە تا ئێستا دیاری وای پێنەگەیشتبوو. ئەو کتێبە، بەو دەنگەی کە هەزاران ســـاڵ دەبڕێت، هـــەر تەنیا مەزنترین کتێب نییە، بەڵکو کتێبێکـــی باڵایە ـ پێدەچێت کە سەرجەم واقیعی مرۆڤایەتی لەژێریداو بەمەسافەیەکی خەیالی ڕاکشابێت ـ ئەوە کتێبێکی هەرە قووڵە، کتێبێکە لە قووڵایی نهێنی گەنجینەکانی حەقیقەتەوە هەڵدەقووڵێت، بیرێکە وشـــک نابێت، هەرکاتێک دۆلکەیەک شۆڕبکرێتە خوارەوە، بەپڕی لە زێڕو خێرو بەرەکەت هەڵدەکێشرێتە سەرەوە.

ئەوەی ئێستا قسە دەکات خۆ پێغەمبەر نییە، یەکێکە لەو بوونەوەرە شێواوانەی پڕە لە نەخۆشی و ویستی دەسەلات، ئەوانەی خەڵک ناویان دەنێن دامەزرێنەرو ڕێبەری ئایینەکان. پێویستە لەسەر مرۆڤ پێش هەموو شـــتێک گوێ لەو دەنگە بگرێت کە لەو دەمە دێتە دەرەوە، دەنگێکی هێمن و سەکینەت و ئارام بەخش، تاوەکو لە نیازپاکی خۆیەوە بەهەڵە لە مانای حیکمەتەکانی تێنەگات. « ئەوە وشە هەرە هێمنەکانن کە ڕەشەبا لەگەڵ خۆیاندا دێنن، ئەو وشانەش کە لەسەر پێی کۆتر دەڕۆن، ئەو وشانەن کە دونیا بەڕێوە دەبەن و ڕابەرایەتی دەکەن».

« بـــەری هەنجیر لە درەختەکانـــدا دەکەوێتە خوارەوە، هەنجیرێکی زۆر خۆش و شـــیرینە، لەگەڵ بەربوونەوەیدا پەلکە سوورەکەی شەق دەبێت.

من هەوای باکوورم بۆ ئەو هەنجیرانە.

بـــەو شـــێوە، وەکو بەری هەنجیر، ئـــەی هاوڕێیان ئەو ڕێنماییانەش بۆ ئێـــوە دێتەخوارەوە: کەواتە شـــیلاوە خۆشـــەکەی بنۆشـــن و هەنجیرەکە بخۆن! پاییز لێمان نزیکەو بێگەردی ئاســـمان و ئێوارەش دەورەیان داوین».

ئەوەی لێرەدا دەدوێت کەسێکی توندڕەو نییە، نە نقوورچە لەکەس دەگرێت و نە داوای بڕواهێنانیش دەکات.

دڵۆپ دڵۆپ، وشە بە وشە، لە مەودای بێکۆتایی ڕۆشنایی و بیری هەرە قووڵی بەختەوەرییەوە وشەکانی ئـــەو وتاربێژییە هەڵدەقوڵێت، هێمنییەکی ناســک ڕیتمی ئەو وتارەیە. تەنیا کەســـە هەڵبژێردراوەکان دەتوانن ئەو شـــتانە دەسگیر بکەن، ئەوەش دەسکەوتێکی هەرە گەورەیە کە مرۆڤ لێرەدا گوێگر بێت. بەهەرحاڵ، هیچ شـــتێکمان لەبەردەستدا نییە تەنیا گوێگرتن نەبێت لە زەردەشت، باشە ئەی زەردەشت خۆی سەروەرو گەورەی سەرنجڕاکێشان نییە؟

بەڵام باشـــە ئەو خۆی چـــی دەڵێت کاتێک بۆ یەکەمجار دەچێتەوە نێـــو تەنیاییەکەی خۆی؟ تەواو پێچەوانەی هەموو حەکیمێک و قەدیســـێک و ڕزگارکەرێک، یا هەر کەســـێکی هیچ و پووچ لە ڕەوشێکی ئاوادا دەدوێت و قســـە دەکات. ئەو نەوەکو هەر تەنیا بەشـــێوەیەکی جیاواز قســـە دەکات، بەڵکو ئەو خۆیشی تەواو جیاوازە.

« ئێستاش ئەی پێڕەوکارو هاوڕێیانی من، بەتەنیا بڕۆن! ئێوەش ئەی ئەو کەسانەی ئێستا لەمەودوا بەتەنیا دەڕۆن! من ئەوەم ویست بۆتان.

بڕۆن و وازم لێبێنن و ئاگاداری خۆتان بن لە زەردەشـــت! لەوەش زیاتر، شـــەرم لەوە بکەن کە دوای کەوتبوون، خۆ دەشێت فێڵی لێتان کردبێت و ئێوەی فریودابێت.

پێویســـت نییە مرۆڤی زانا بەتەنیا دوژمنەکانی خۆی خۆشـــبوێت، بەڵکو دەبێت بتوانێت ڕقی لە هاوڕێکانی خۆیشی ببێتەوە.

ئەوە پاداشـــتێکی زۆر خراپە بۆ مامۆســـتا کە مرۆڤ بەردەوام قوتابی ئەو بێت، بۆ ناتانەوێت کۆتی من بشکێنن؟

ئێـــوە ڕێزی مـــن دەگرن و بەرزو پیرۆزم ڕادەگـــرن، بەڵام چی ڕوودادەت ئەگـــەر ڕۆژێک ئەو بەرزو پیرۆزییەی من دارما؟ ئاگاتان لەخۆتان بێت بتێک نەتانکوژێت!

ئێوە دەڵێن کە بڕواتان بە زەردەشـــت هەیە؟ بەڵام گرنگی زەردەشت خۆی چییە؟ ئەوە گوتمان ئێوە بڕواتان بەمن هێنا، بەڵام گرنگی ئەو هەموو خەڵکە بڕواهێنەرە چییە؟

ئێوە هێشـــتا بەدوای خۆتاندا نەگەڕاون: بەو شێوەیە منتان دۆزیوەتەوە. هەموو خەڵکە بڕوادارەکان وا دەکەن. بۆیە بڕواهێنان شتێک نییە جێگای گرنگی و بایەخ بێت.

ئێســـتاش داواتان لێدەکەم من ون بکەن و خۆتان بدۆزنەوە، من جارێکی تر ناگەڕێمەوە لاتان، تەنیا ئەو کاتە نەبێت کە ئێوە هەمووتان منتان لەبیرکردووەو ڕەتتان کردوومەتەوە».

سەرچاوە:

فردريش نيتشـــه، هذا هو الأنســـان ـ ECCE HOMO، ترجمة: علي مصباح، منشـــورات الجمل، الطبعة الثانية، ٢٠٠٦.